

**Dr. O. Ilanig,
Davorin Petančič:**

„Črni križ pri Hrastovcu”

Zgodovinska drama v 5 dejanjih

Dr. O. ILAUNIG
DAVORIN PETANČIČ

"ČRNI KRIŽ PRI HRASTOVCU"

Zgodovinska drama v 5 dejanjih.

N a s t o p a j o :

Margareta Herberstein, graščakinja z gradu Hrastovca,
Friderik, njen sin,
Jurij Stubenberg, grof z Vurberga,
Helena, njegova žena,
Zofija, njuna hči,
Trenak, krvni sodnik in oskrbnik na Hrastovcu,
Morenus, župnik v Sv. Lenartu
Štefan Nürnbergger, lastnik gradu Štraleka,
Agata Nürnbergger, njegova hči,
Pernhard, trški sodnik,
Katarina Nürnbergger, žena cerkvenega ključarja,
Koloman Šef, vodja skakačev,
Štefan Putan, vikar,
Lovro, lovec,
Tona, starejša ženska pri skakačih,
Maruša,
Nanika, mlado dekle,
Fant in Porčiča,
Pankrac, strežnik na Hrastovcu,
Blaž, hlapec,
Klara, dekla,
Prisedniki,
Haller krvnik,
Sol,
Še: podložniki (kot pevci, priče, množica pri obglavljanju in
skakači).

Č-R N I K R I Ž P R I H R A S T O V C U

Prvo dejanje

Pozorišče: Soba v gradu Hrastovcu.

Osebe: Klara, Margareta, Blaž, Pankrac, Zofija, Helena, Jurij Stubenberg, Friderik, Morenus, Trenak.

Čas: Popoldan, proti koncu večer.

Margareta: (pregleduje pohištvo, hodi od predmeta do predmeta, pri pisalni mizi se ustavi, z razdraženim glasom):

"Klara! Prikaži se, nemarnica grda!"

Klara: (prihiti): "Kaj pa želiš, milostljiva?"

Margareta: "Kako si obrisala prah? (kaže s prstom).

Klara: (hiti po cunjo, pride in briše)

Margareta: (hiti k oknu, pogleda čez na dvorišče): "Blaž! Lenuh črni!"

Blaž: (se oglasi od spodaj, zaspano): "Kaj je milostljiva?"

Margareta: (nervozna): "Boš brž šel pospravljat po dvorišču?!"

Pankrac: (zatrobi)

Margareta: (nervozna): "Moj Bog že prihajajo." (čez okno): "Halo Pankrac, kdo je?"

Pankrac: "Kočija se bliža. Je že zavila na graščinsko cesto"

Margareta: (stoji pred ogledalo in si popravlja lasce, zraven se jezi): "To so strašni ljudje. Ta nerodna Klara, ta leni Blaž. Povedala sem jim, da pride danes tako viskok, odličen obisk." (Klari): "Beži zdaj in glej, da bo v kuhinji vse pripravljeno!"

Klara: (se globoko prikloni): "Milostljiva, skrbela bom".

Margareta: (čez okno): "Blaž pusti zdaj, plačo ti bom znižala".

Pankrac: zatrobi v drugo)

Margareta: (diha težko in se skuša umiriti, sede v naslonjač)

Od zunaj: (koraki)

Pankrac: (odpre vrata): "Naj izvolijo visoka gospoda".

Jurij Stubenberger, gospa Helena in hčerka Zofija: (vstopijo se bližajo graščakinji z globokimi pokloni):

Margareta: (se dvigne vzradoščena): "Bodite mi srčno pozdravljeni! Veseli me, da ste izpolnili že davno dano besedo, da nas obiščete".

Stubenberg: "O milostljiva gospa grofica, v čast nama je bilo prijazno vabilo". (poljubi Margareti roko).

Helena in Margareta: (se poljubita).

Zofija: (hoče poljubiti roko Margareti, a jo ta umakne).

Pankrac: (ki je ostal pri vratih, pomaga gostom pri slačenju)

Margareta: (ponuja sedeže): "Izvolite sestiti!"

Strežnika:(vstopita, prinašata butelke in kelihaste čaše)

Margareta: (toči, potem dvigne čašo, trčijo): "Bog vas živi, grof z Vurberga, Helena in Zofika pozdravljeni!"
(sede, strežnikoma): "Lahko odišeta".
(vsi so za trenutek v zadregi).

Stubenberg: "Čudni časi so danes, milostljiva, Upori so na dnevnem redu. Kako je pa pri vas, milostljiva".

Margareta: "No jaz se nimam ravno vzroka tožiti, a vendar čutim, tudi jaz, kako so se časi spremenili. Ste že slišali o srakačih?"---

Helena: "O tistih čudodelnikih".

Margareta: "Da, da, o čudodelnikih, ali boljše "sleparjih". Trden katoličan se pač ne more vnemati za nje.

Stubenberg: (samozavestno): "Ne nikogar ne! Mi moramo nastopiti proti tem ljudskim zavajalcem, ker so pomočniki krive vere, ki se širi".

Margareta: "Po kateri krivdi nekaterih gospodov. Ni čudno, čeljustvo odpada, ko vidi, da delajo enako tudi tisti, o katerih mislijo, da imajo več pameti kot sami. Ne smemo se čuditi. Na tak način lahko izginjata vera in spoštovanje do oblasti."

Stubenberg: "Prav pravite milostljiva! Jaz mislim, da moramo mi drugi, ki smo še na trdih temeljih prave vere močno držati skupaj, da bomo kos protestantovski zalegi.

Margaret: "Čisto vašega mnenja sem. Ravno zato sem vas povabila danes sem, da se domenimo glede zveze med ---Zofika (prisiljeno nežno): - saj ga boš vzela, kajne? - med teboj in mojim sinom Friderikom?"

Zofija: (privzgojeno): "Milostljiva?"

Helena: (narejeno): "No Zofika, povej zdaj? Saj poznaš tegale gospoda Friderika? Odkrij se! Nič se ne boj!"

Zofija: (sramežljivo): "Mama ti me izdajaš--!"

Stubenberg: (ponosno): "Krasno si se izvila, Zofija!"

Margareta: Gorf Stubenberg v ponos vam je. Tako visoko vzgojena!"

Helena: "No, Zofika, torej ti ugaja gospod Friderik"?

Zofija: "Mama vendar----"

Margareta: "Nič se ne popravičaj Zofika! Smo vsi prav razumeli-
Gospod Stubenberg, kako bomo urežili?"

Stubenberg: (s poklonom): "Vaša volja naj odloča? Tudi glede
dote se uklonim vašim zahtevam."

Margareta: (s protestom): "Gospod grof! Radi dote se vendar ne
bomo spri. Saj nismo kmetje, ki jim je samo za
denar!"

Helena: "Jurij ne žali vendar gospe grofice!"

Stubenberg: (z opravičevalnim poklonom): "Milostljiva, upam, da
mi odpustite."

Margareta: (se dvigne, prime kozarec): "Odpuščam". (trčita)
"Zofika, še danes bomo pili zaroko. (trčita)Saj si
vesela?"

Zofija: "Da. Vesela sem, milostljiva!"

Od zunaj: (je zatrobil rog).

Vsi gostje: "Kaj je to?"

Margareta: "Mislim, da prihaja moj sin Friderik".

Pankrac: (vstopi): "Milostljiva, sporočam, da se je gospod grof
Friderik vrnil".

Margareta: (se je otresla): "Naj pride gor".

Pankrac: (odide).

Helena: (Zofiji): "Glej, da se boš dobro postavila".

Margareta: (se preseda, nervozna je)

Vsi: (nerodno jim je)

Friderik: (nastopi naglo, ko zagleda goste, obstoji presenečen,
niti besede ne more reči v pozdrav, gleda pred se)

Margareta: (gre k njemu) "Goste smo dobili, moj dragi sin, prav
ljube goste iz Vurberga. Stopi vendar bližje".

Friderik: (se vzdrami, stopi k Heleni ji poljubi roko, pozdravi
Stubenberga in se nalahko prikloni njegovi hčerki).

Zofija: (se je vznemirila)

Friderik: (ostane nepremičen na svojem mestu)

Margareta: (nevoljna): "Ne razumem tvojega ravnanja, moj sin!"

Friderik: (gleda nekaj trenutkov proseče v mater, a ker se njen
obraz ne spremeni, sede v kot na stol, oči pa ne
premakne od materinega obraza).

Stubenberg: (prijazno) "No gospod grof, zakaj ste tako zamiš-
ljeni? Gotovo so nadzorniki storili kaj napak. S
temi ljudmi je večer križ....."

Friderik: (hladno) "Nič takega".

Margareta: (z mehkejšim glasom) "Moj sin Friderik! V veliko veselje nam vsem je prijazni obisk mogočnega sosedu, posebno, ker je prišel tako nepričakovano (pogleda sina z rahlim nasmehom)

Friderik: (se grenko nasmehne)

Margareta: (Stubenbergu): "Morate že odpustiti mojemu sinu. Delo in nadzorovanje ga večkrat razburita, a podložnik je večni križ, ker nagajajo, kjer le morejo ."

Stubenberg: "V tem vam popolnoma pritrdim" (pogleda Friderika)

Margareta: "Zato pa smatram za potrebno, moj sin, da se oženiš, da ti bo mlada graščakinja pomagala lajšati težave.

Stubenbergovi: (se vznemirijo)

Zofija: (proseče pogleda Friderika).

Margareta: (razveseljena) "Saj veš, draži sin, da sem imela vedno tvojo srečo pred očmi, zato sem tudi sedaj mislila na to:-- oženiti se moraš".

Zofija: (razburjena) "Oprostite me za trenutek, moram slugi nekaj naročiti".

Margareta: (sinu važno) "Mislim, da si uganil, kaj pomeni ta obisk. Vidiš, bolj primerno neveste ni zate, kakor je Zofija Stubenbergova".

Friderik: (se dvigne s sedeža) "Mati, zakaj mi delate to? Svojo nevesto sem si že izbral. Mučno mi je, da moram povedati to vpričo došlih gostov, a silite me, da povem vse!"

Margareta: "Sin, ali je to mogoče, da še vedno misliš na ono -- beračico?"---

Friderik: (mirno) "Ne žalite moje neveste. Agata iz Štraleka je najvzornejše dekle in njo hočem poročiti, druge nãbene.

(iz druge sobe se sliši bolesten krik).

Helena: (se dvigne in odpre vrata v drugo sobo, zagleda Zofijo, ki leži nezavestna na tleh, krikne in skoči k njej).

Vsi razen Friderika: (se dvignejo in naglo hite proti drugi sobi)

Margareta: (sika) "Tu vidiš svojo žrtev!"

Friderik: (sredi sobe žalostno) "Jaz nisem kriv, zakaj delate proti moji volji in brez moje vednosti".

Margareta: (z narejeno žalostjo, ki razodeva onemoglo jezo)

"Silno si ranil moje srce, sin, ker si se odločil proti moji volji. Zato vedi, da ne smeš poročiti one ničemurne ženske, dokler sem jaz tukaj".

Friderik: (jasno) "Svojo častno besedo hočem v kratkem uresničiti. Ona mora postati moja žena, da dokažem, kako obsojam vsako prisiljeno stvar".

Margareta: "Gorje oni ničvrednici! Maščujem se nad njo".

Friderik: (jo obsodi) "Maščujte se, a potem vem, da niste moja mati".

Margareta: "Sin! Svojo mater hočeš zavrečo zaradi take --- (zaničljivo)---navadne ženske?!"

Friderik: "Vi nimate srca za sina, žrtev ste starih predsodkov a jaz se jih ne držim, jaz grem in storim to, kar mi srce veli".

Stubenbergova: (sta spravila med tem časom hčer zopet k zavesti, se zdaj vneta).

Friderik: (se ji prikloni in hoče oditi).

Zofija: (se opoteče za njim, obstoji pred njim s tresočim glasom) "Bod srečen Friderik! Hudo si me ranil, a vendar ti odpušča".

Friderik: (onemi za trenutek ginjen) "Ne zameri Zofija, zahvalim se ti za ljubezen, ki jo čutiš v svojem srcu, a ne morem več nazaj, sicer pa, če najdem srečo, je volja božja".

Margareta: (udari z nogo ob tla) "Ne božja, ampak moja volja".
"Povem ti; ne boš je našel. Zavrgel in osramotil si mene, zato se maščujem".

Friderik: (odpre naglo vrata in odide, še dolgo je slišati njegove težke korake).

Vsi: (molče).

Stubenberg: (se prikloni) "Milostljiva, mi odidemo" (jo prime za roko in jo poljubi).

Helena in Zofija: (se pomakneta k vratom) "Z Bogom".

Margareta: (se sesede za mizo in ihti v jezi).

Stubenbergovi: (odidejo).

Zunaj: (podložniki, fantje in dekleta odhajajo s tlake in pojo
(pesem :Glejte že solnce zahaja,.....

Margareta: (ko pesem odneha, odločno) "Ne odstopim. Ne sme je dobiti. Mi smo graščaki in moramo to ostati, četudi kdo silo trpi" (gre z ostrimi koraki k izhodu)
Oder je nekaj časa prazen.

Trenak: (smeje) "he-he" (še bolj glasno) "He-he" (se naenkrat naredi jeznega) "Kake neumnosti pa uganjaš! Teslo, staro! (računa za se) "Takole je, Agata. Bogatega, plemnitega pa he-he-he neumnega si si izbrala, pa si se zmotila. Še rada boš mene imela, samo, če bom hotel. No? Hm.... To pa to! Veš, Agata, lepa si pa lepa!- Pst. Boš bolj tiho, ali ne? (posluša) Človek večkrat kje posluša, pa mnogokaj izve. Kako sem dolgo tuhtal, zakaj me Agata noče, pa noče -, prej sem poslušal, zdaj pa vem. - Graščakinja, Margareta, ta pa ta! V moj pri dela. Dobro ga drži! Pst! Vendar imej malo več pameti! (posluša) Koraki! (računa na prste) V eni minuti bo nekdo tu.- Torej, kdo? (posluhne) Friderik in še nekdo, Dobro!" (skoči ^{drago} s sobo in se zaklene).

Friderik in Pankrac: (vstopita).

Friderik:(razburjeno) "Poglej Pankrac, če je vse varno".

Pankrac: (šepa iz kota v kot in poskusi tudi vrata, kiso zaprta) Dobro, dobro. Vse v redu, v najboljšem redu - Mladi gospod, kaj boste izvolili?"

Friderik: Povedal bom kratko: Na te se zanesem. Moj stari prijatelj si. Beži v vas k župniku Morenusu in mu povej, da ga prosim, da takoj pride k meni. Tvoja naloga je, da ga neopazno pripelješ semkaj."

Pankrac: "Dobro, dobro. Vse v redu, v najboljšem redu. Mladi gospod bo zadovoljen" (šepa k izhodu).

Friderik: (si odpre okno, prekorači parkrat sobo. nato) "Župnik bo morda vedel svetovati. V negotovosti ne morem živeti dalje. Ali ima mati pravico, da mi izbira nevesto, ali je pa nima. Mislim, da je moja sodba pravilna."

Od zunaj: (Blaž zatrobi dvakrat).

Friderik: (skoči k oknu) "Kdo je?"

Blaž:"Sel od deželnega glavarja v Gradcu".

Friderik: "Pripelji ga! (prestrašen) Moje Bog, kaj hoče ta?!" (stoji sredi sobe in napeto pričakuje).

Sel: (i a svetilko, pozdravi in mu izroči pismo in utihne).

Friderik:(ga odpre in prebere, ga vrže na tla, stisne roki ob boke in globoko zavzdihne, potem): "Na Ogrsko,! Nad Turka? Moje Bog! - Grozno! Kaj bo z Agato? Kaj storiti? (gubanči čelo) (vesel ob najdenju) Seveda župnik Morenus .----- (skoči k oknu) Halo, Blaž, nocoj

lahko greš spat. Nadaljna straža je nepotrebna".

Blaž: (od spodaj) "Lahko noč" (odhaja, poje in žvižga ono: Adijo, pa zdrava ostani.....(zavriska in utihne)

Friderik: (posluša pri oknu v temi) "Kako me dela žalostnega ta lepa noč in ta pesem. Jaz moram na vojsko.- Agata, adijo..... pa zdrava ostani..... Ne, ne! Prej moraš biti moja žena..... Da!-----

Morenus in Pankrac: (prideta).

Friderik: (skoči k župniku) "Hvala Vam, da ste prišli!"

Morenus: "Kaka čast gospod grof, da ste me poklicali. Veselje mi je biti tako visokemu gospodu na uslugo".

Friderik: "Pustite gospod župnik. Povabil sem vas, da mi svetujete in pomagate".

Morenus: "Gospod grof, za vas sem vedno pripravljen".

Friderik: "Prosim vas, dobri gospod, poslušajte me nekaj minut!"

Morenus: "Prosim" (sedež)

Friderik: (govori pretrgano, hitro) "Položaj je ta: mati me silila v zakon z Zofijo Stubenbergovo. Jaz pa sem si izbral Agato iz Štraleka. Prosim, odgovorite na prvo vprašanje: smem ravnati proti materini volji?"

Morenus: "Potolažite se! Vaša mati nikakor, po nobenem pravu, ne božjem in ne človeškem, nima pravice nasprotovati vaši izvolitvi".

Friderik: "Mislil sem si, da bo pravica na moji strani, pa vendar sem dvomil. Zdaj povem še hujše: mati se je zaklela, da bo preprečila mojo zvezo z Agato.- In, ah, kakor nalašče sem dobil ravno sedaj poziv na vojsko, kdaj se bom vrnil, ne morem prerokovati. Kaj naj storim? Rotila vas.-----

Morenus: "No, no. Gospod grof vidim, da ste res plemenitaš po krvi in čuvstvosvanju".

Friderik: "Ne hvalite me sedaj, stvar je nujna. Kaj narediti? Pojutrnem morda že odidem.- Torej nosej -! Prosim, gospod župnik, vi morate vedeti ---."

Morenus: "Vem, pa nočem izreči sam..."

Friderik: "Razumite vendar! Častno besedo sem ji dal, moram jo poročiti.

Morenus: "No, da. Torej nocoj se morate poročiti.-

Friderik: (poklekne pred župnika) "Gospod župnik! Klečim pred vami, proseš, storite to!"

Morenus: "Vstani, plemeniti sin! Storil bom". (premišlja).

Friderik: (stoji pred njim s sklenjenimi rokami)

Moremas: "Tajna mora ostati stvar. Poročim vaju v cerkvi Sv. Jakoba pri Lormanju. In sicer o polnoči, ko bo vse spalo".

Friderik: (ga objame) "Hvala vam! Jaz vam bom hvaležen in Agata. Oh, saj ta še ničesar ne ve! Gospod župnik, pojdimo! Brž na konje!- Pankrac! posveti!---

Vsi: (odhajajo).

Trenak: (odpre vrata) "Takole človek včasih posluša, pa sliši tudi kaj takšnega, kar mu ne gre prav v slast. Tako se je zdaj meni zgodilo. Hm..... Škoda, da sem šel vohat tu okoli, - bi bil vsaj dalje časa mislil, da bo še lahko Agata moja!..... Sicer pa, nič še ni prekasno. He-he-he-he htm tale gospod gre v vojsko. He-he.... Ti dobri Turek!..... Naj bo eno noč njegova žena, eno noč, če hoče, naj bo....."

Od zunaj: (dekleta pojo pobožno pesem, -daleč).

Trenak: "Do sedaj se napletale, seveda za svetega Jakoba v nedeljo pa za poroko he-he-he, tajno poroko he-he.... Grem še naprej vohat,..... Mogoče se bo dalo -..... takole kaj porabiti.... He-he!.... (odhaja smeje).

---Z A V E S A ---

Drugo dejanje

Pozorišče. Soba v gradu Hrastovcu.

Osebe: Margareta, Friderik, Trenak, Koloman, hlapci.

Čas: Proti večeru.

Margareta: (sedi v naslanjaču in premišljuje)

Friderik: (vstopi, se ji bliža počasi, se ji pokloni in ji poljubi roko).

Margareta: (vstane ginjena, razprostre roki, kakor, da bi ga hotela objeti, pa se strese in sede nazaj).

Friderik: "Poslavljam se, spoštovana mati. Kakor vam je znano, moram na vojsko proti Turkom".

Margareta: "Zvedela sem o tem in ni mi vseeno, da moraš oditi."

Friderik: Upam, da se kmalu vrneš. Ta čas boste že nekako opravili, saj so doma zanesljivi ljudje. Grajskega oskrbnika -no- se nikakor ne sme prezreti".

Margareta: (ji je norodno) "Mihael Trenak je pošten mož, ki ima veliko skušnjo. Njemu lahko popolnoma zaupam".

Friderik: (se prezirljivo nasmehne) "O tem se da še govoriti".

Margareta: "Nikar ne žali moža, ki je že toliko storil za nas, in ki želi tudi tvojo srečo".

Friderik: "Mojo srečo, o vem, kaj je on vse nameraval, spoznal sem ga dobro".

Margareta: (rezko) "O gotovo, gospod Trenak je imel najboljši namen, da se poročiš s plemenitašinja, ki je enakovredna z našim plemstvom, ter da prepreči nesmiselno zvezo z ono nepomebno žensko".

Friderik: (vzklikne) "Mati? Ne žalite Agate! Ona je dobra, ona je blaga, saj ona je moja!.....

Margareta: (zdivja) "Ali se še nisi spametoval, nesreči sin, ali nimaš čuta plemenitosti v sebi, da se ponižaš do tega dekleta, ki te lovi v svoje mreže? Ne bi se jezila, ako bi jo imel kakor igračo, katero bi vrgel od sebe, kadar bi se je naveličal. Da pa še sedaj misliš na to žensko, me silno boli".

Friderik: "Mati ne otežkujte mi slovosa! Ne morem si pomagati, da ne poznam druge kakor Agato, da pa mi branite mojo srečo, me boli najbolj."

Margareta: "Nespametnež si, da se ukvarjaš s to mislijo. Upam, da se v vojski spametuješ in me poslušaj, ko se

vrneš in izpolniš mojo željo".

Friderik: "Ne odneham, mati. Prosim vas iskreno, bodite usmiljeni z menoj.

Margareta: (rohni) "Ne privolim nikdar, da se poročiš s to navadno žensko. (stopi predenj in ga motri z gnevom in sovraštvom v očeh).

Friderik: (odločno) "Mati, potem mi vasa volja ni več merodajna, potem ravnaj po svoje".

Margareta: "Tako? Proklet si, ne poznam te več kot svojega sina. Vedi, one ženske ne boš imel nikdar - zato ti jamčim jaz, graščakinja Margareta Herberstein, rojena grofinja Valmarana".

Friderik: "Vš hočete mojo nesrečo, a mati, vse ima svoje meje: srečni tudi vi ne boste (s povzdignjeno roko) Bog mi je priča, da vas spoštujem, a vi me črtite zaradi Agate, a pride čas, ko boste obžalovali svoje dejanje, a prepozno bo!"

Margareta: (trešči) "Nikdar, ne poznam več svojega sina, ki se je sam zavrgel, tisti ženski pa moje maščevanje".

Friderik: (skoro proseče) "Mati ne izzivajte božje kazni! Grešite proti človeškim pravicam".

Margareta: "Proč izpred mojih oči, bodi proklet, proklet -sin! Smrt zapeljivki Agati! (odhaja na zgornjo stran).

Friderik: (kleči na enem kolenu in stega roki za njo, a ona se niti ne ozre) "Mati, mati! (močno) Mati! (popolen molk, potem se dvigne, se prime za prsi, zahrope in se sesede) ---Tako je torej slovo od moje matere. S prokletstvom grem v divji boj. Sedaj mi bo v veselje... (vstane z upanjem) ...Čuvala me boš ti, moja čista Agata, moja žena. Tvoja nedolžna molitev mi odvzame vse prokletstvo. Vrnem se zopet v tvoj mili objem, vse pretrpim zaradi tebe moj angel. Ti si moja sreča! (zapusti sobo z naglimi koraki, spodaj) ... Konja! Halo, Pankrac, daj znamenje, da se zbero hlapci".

Pankrac: (zatrobi večkrat v kratkih presledkih).

Trenak: (vstopi v sobo, se priplazi k oknu in opazuje) "Mladi mož, he.. he..."

Hlapci: (slišati je glasove) "Gospod grof, jaz grem, jaz."

Friderik: (čez čas) "Z Bogom" (sliši se hrzanje konj in lajež psov).

Trenak: (se satansko zareži) "Ha- he - he (s strastjo) Agata, povem ti: moja boš, tega ne bo kmalu nazaj (se zopet zareži) (Koloman Šef prihaja po stopnicah).

Trenak: (poslušaj) "Kdo bo pa to? Hoja mi je neznana"(se postavi v resno pozo).

Koloman: (hodi drsaje, vstopi počasi, govori s patosom)
"Hvaljnj gospod na veke! (pade na tla) Naj bo česčena in slavljena mati božja".

Trenak: (prijazno) "Kaj ti pa je Koloman? Te trebuh boli? - No kaj te je privedlo v pozni uri sem? Kaj je tako nujnega?"

Koloman: (vzdihuje) "Delajmo pokoro za grehe instrasti, ki je je toliko na tem svetu. Tebi čast in slava, gospod! (se valja po tleh).

Trenak: "Vstani vendar, zdaj si se že dosti namučil."

Koloman: (vstane) "Spoštovani gospod oskrbnik? Kako ste milostni".

Trenak: "Sedi na klop pri dverih? Kaj bi rad?"

Koloman: (s pretirano globokimi pokloni) "Nisem vreden, da ste takoprijazni. Prišel sem k vam, ker vem, da najdem tu pomoč".

Trenak: "Le naravnost povej, pomagam ti, kolikor je v moji moči".

Koloman: "O, gospod oskrbnik vi ste mož, ki ima veliko oblast, posebno zdaj, ko mladega gospoda ni več doma. Vse je v vaših rokah".

Trenak: "Ne govori tako na dolgo, kar povej, kaj te teži".

Koloman: "Saj ste že slišali, gospod oskrbnik, kake čudeže delamo Bog je z nami. Prikazni sem imel, iz katerih sem spoznal, da moram postaviti v Radehovi večje svetišče".

Trenak: "Kapelico ste vendar že postavili. Za vaše pristaše je dovolj prostora".

Koloman: "O, pač, gospod oskrbnik, vedno več jih je. Celo odlični gospodje iz trga se zanimajo za našo družbo".

Trenak: "Kaj praviš? Ves trg je ja vendar trdno katoliški".

Koloman: "Saj nismo zoper vero, mi hočemo le, da se svet spokori in da tako odvrnemo nesreče, ki bi naj drugače zadele".

Trenak: "Tako, tako, kaj pa poreče k temu gospod Morenus, ki še ni dolgo v trgu?".

Koloman: "O, gospod oskrbnik, novi gospod župnik je gospod na pravem mestu."

Trenak: "Seveda. On mora skrbeti, da se po župniji ne širijo

krivi nauki".

Koloman: "Da, da, naše kapelice v čast božjem grobu, pa je naravnost vesel".

Trenak: "Gospod župnik torej nima nič proti vašemu ravnanju?"

Koloman: "O, nikakor, gospod oskrbnik, on je še celo obljubil, da pride nosoj, ko imamo našo službo božjo, pogledat, da se pouči o vsem tem, kar mi počenjamo".

Trenak: "Kdaj pa imate svoje sestanke?"

Koloman: "Vsako mlado soboto, ko se dodobra zvečeri. Pridite tudi vi, gospod oskrbnik."

Trenak: "Nimam časa, no, da mogoče, če bo čas. Za cerkev bom dal nekaj, pa moraš molčati, ker graščakinja o tem ne sme ničesar zvedeti".

Koloman: (pade zopet na tla) "Preblagi gospod! (kleči in z razprostrtimi rokami nekaj časa moli, vstane) "Molčal bom, saj vem, da je grajščakinja nasprotnica našega gibanja".

Trenak: "Zdaj pa pojdi, pa glej, da te kdo ne vidi".

Koloman: (drsaje odhaja in se glasno zahvaljuje) "Hvala, stokrat tisočkrat, stotisočkrat hvala!"

Trenak: (sam, se satansko reži) "No, ta obisk je bil pa dober! Saj vedno pravim: človek zmiraj kaj izve. Niti sanjal he-he, niti sanjal ne bi, da bom na tako lahek način ujel tegale gospoda, mnogočastitega gospoda župnika Morenusa. Hehe! Zdaj imamo (izvleče beležnico in svinčnik) - dvoje: tajna poroka, ki jo je izvršil gospod, mnogočastiti gospod župnik (mogočno) Morenus. To je prvo (pretirano nežno, ironično) - Pobožni, pravični mož se udeležuje tudi skakaških večerov, he-he! To je drugo. (spravi beležnico, naravnost skače po sobi od veselja) Ko botole zvedela gospa - a? Kaj praviš dragec, kaj bo storila? (igrano žalostno) Moj Bog župnik Morenus bo moral bežati. (se razjoče) On, ki je bil tako dober, da je poročil gospoda Friderika in gospodično Agato. (smeje) Ha-ha, Agata! (s strastjo) Oh, dajo skoraj dobim! Moram jo dobiti! (z resno skrbjo) Kako, moj Bog, kako? (sede in premišlja).

Zunaj: (zvoni) "Ave Marija..... Vmes glasovi skakačev, komaj slišno).

Trenak: (skoči pokoncu, ves v ognju) "Jo že imam, jo že imam! (beži čez oder).

Z a v e s a .

Na drugem pozorišču.

Pozorišče: Pred kapelo skakačev.

Osebe: Koloman, Tona, Maruša, Mimika, Morenus, Agata in Štefan
Nürnbergger, Trenak, fant iz Porčiča, Lovro, skakači.

Čas: večer.

Ko se zavesa dvigne, je že slišati kričanje Kolomanovo in tuljenje skakačev. Tisti, ki stvar samo gledajo: Agata, njen oče in župnik Morenus stoje na strani. Zavesa se dvigne, ko je Koloman že začel.

Koloman: (kriči) "Blagoslovljen vaš prihod. Naš Zveličar, katerrega grob je še v daljnem Jeruzalemu, gleda z veseljem na danes zbrano množico, ki kaže razumevanje za to, kar se tu godi. Kristu se je prikazal meni v sanjah, kakor je bil na križu ter mi velel, da postavim tukaj kapelico, kamor prenesejo angeli božji grob, da ga Turki ne oskrunijo. (se peni in hrope) In glejte naše dobre roke so pripomogle, da se je v kratkem času postavil božji hran. A sami vidite, da je prostor še dosti preozek. Kristus želi veličastno stavbo, primerno svetišču, ki naj nastane tukaj. Na kak način kaže to? (še bolj vpije) Glejte, čudeži, ki se gode skoraj vsak teden. Ali niste slišali, koliko jih je ozdravelo, celo slepi sedaj vidijo in zadnji slučaj, ko je vstal Lukašičev sin od mrtvih, ali ni to migljaj božji, da mora stati tukaj cerkev?.

Skakači: "Da, Da. Kristusu ne ne smemo ustavljamti".

Koloman: "Da pa najdemo milost božjo in se je skazemo vredni, moramo delati pokoro. Vsi smo že preveliki grešniki. Dosti hudobije je še v nas, zato moramo trpeti muke, ki jih je trpel naš Zveličar. Naša družba hoče odvrniti te nesreče, ki pretijo svetu vsled hudobije ljudi. ~~Kdo~~ Kdo je znami in z našim naukom, naj stori kakor jaz. (se vrže na tla, bije z rokami po glavi in prsih).

Skakači (papadajo na tla, vzdihujejo, mečejo se sem in tja, se tepejo z rokami, ter zavijajo oči in se tresejo. Drugi, ženske, stoje in se tolčejo).

Tona: "O, Kristjani, to še ni prava pokora, Bog hoče še več od nas" (vzame bič in se biča).

Skakači: (strme) "To je prava spokornica!" (začno se med seboj

tepsti, praskati in suvati).

Maruša: (zakriči) O, kako sem srečna, glejte lep angelj stoji nad kapelico ves v svetlobi in kaže proti jutru, kakor bi hotel reči, od tam nesejo angeli, božji grob, o hvalite Boga, Kristus nas je uslišal, vstrajajte v trpljenju!

Skakači: (se začno zopet pretepati, moški si galijo prsa in bijejo po njih, vzklikajo, kričijo, posebno ženske, vse križen, tako da eden drugega več ne razumejo).

Koloman: (se dvigne sredi največjega hrupa, trese se po vsem životu, bliska z očmi in gubanči obraz, se umiri, s tajnostnim glasom) "Tovariši in tovarišice! Kristus je gledal, kako posnemamo njegovo trpljenje, glejte, zdaj se mi je prikazal njegov obraz, tako mil in lep, O, kakor bi hotel reči: tu je svetišče, kjer hočem imeti božji grob. Bratje in sestre, vrzite se na tla, ki so sveta!"

Skakači: (popadajo na tla, ostanejo v tem položaju nekaj časa. Ženske se samo nagnejo ali posedejo).

Koloman: "Zginila naj je svetla prikazen. Ljudje, ki ste prišli, vstanite! Zadostili ste volji božji. Zapomnite si, kar ste danes doživeli, ne dajte se pa zapeljati od skušnjav, ker marsikaj bo prišlo čez vas in vas hotelo odvrniti od prave vere in poti, po kateri pride-mo do cilja. V različnih podobah se bo prikazal skušnjevec, a ne vstrašite se ga!----

Črni kozel se prikaže v ozadju odra!

Maruša: "Je že tukaj! Pogledajte, sam zlodej je tukaj! (zakriči)

Koloman: (prestrašen) "Kaj govoriš?"

Msi: "Kaj vidiš" (silijo v njo).

Maruša: (kaže) "Glejte vendar, tam pri drevesu kozla, to ni nič drugega, kakor hudi duh v živalski podobi."

Tona: "Da, da. Zlodej je, ki je prišel sem motiti naše sveto opravilo. Zarotite, ga, drugače še koga obsede"!

Koloman: (poklekne pred križ in moli z vāsoko povzdignjenimi rokami) "Peklenski duh, ki si se pokazal v podobi črnega kozla z rogovi, zarotim te pri svetosti tega kraja, ne skusaj nas, ki smo verni ljudje. Ne najdeš pri nas -----takih, ki bi tebe poslušali, poberé se in izgini v najtemnejši kot svojega pek-lenskega kraljestva. Taz razširjaj svoj smrad---

v imenu Križanega, zapusti svetišče!!"

Maruša: "Noče iti. Kaj pa gledate, ali ste bojazljivci, ali vas ni sram, da ste možje? Če si vi ne upate, ga bom pa jaz." (gre proti njemu).

Skakači: (trepečejo).

Fant iz Porčiča: (vzame palico in gre za kulico: sliši se udar)
"Bož šel!"

Skakači: "Jezus"!

Maruša: "Kaka korajža".

Nanika: (sredi med drugimi; zajoče na glas, zavpije) "Pustite mojega ozla pri miru, saj ni zlodej!" (se rine med ljudmi, še potem je slišati njen jok).

Skakači: (nekateri so poparjeni, drugi se smejejo).

Trenak: (se prikrade, in ga nihče ne opazi; v ospredju odra na nasprotni strani Agate. Ko zagleda njo in župnika, se veselo nasmeje).

Koloman: "Videli ste črno pošast. Ne mislite, da je to res nekaj naravnega. Hudi duh skuša na vse načine, kako bi pridobil kar največ ljudi. --Tukaj mora stati veličastna cerkev. Veliko darov ste prinesli danes, a dosti še manjka. Glejte, sihoči se mi je prikazal Bog oče, s svojimi Sinom in Devico Marijo, okoli njih pa je bila truma angelcev. Bog sin mi je rekel: Bliža se sodnji dan.-- Delajte pokoro, ljudje, sicer pridejo nedejreče. Rešite se in zidajte cerkev!"

Skakači: "Cerkev! Cerkev!"

Koloman: "Zdaj se lahko razidete! Prvo mlado soboto pa zopet pridite in prinesite sboj mnogo, mnogo, še več ko danes, saj veste, da hudi duh skuša. "

Skakači: (odhajajo) (nekateri šepajo in se prijemljejo za rane in vzdihujejo).

Fant iz Porčiča: "Hudiš pa le ni bil ta pravi!"

Koloman: (pade še enkrat pred vrata in moli; potem se dvigne in gre globoko sklonjen počasi za ostalimi).

Trenak: (se je skrtil za drevo, opazuje Agato in župnika).

Agata: "Ah, oče, kako je že kasno".

Župnik: "Saj res, gospod Nürnbergger, prenočita nocoj pri nas!"

Nürnbergger: "Gospod župnik, prosim, če vam ne bova preveč v nadlego."

Župnik: "Nikakor. - Kako vam je ugajalo?"

Nürnbergger: "Zanimivi so ti ljudje res, prav gotovo".

Agata: "Zabavno je bilo. Res požrtvovalni so. Škoda le, da niso prave vere. Gospod župnik, kaj mislite vi o njih?"

Župnik: "No meni je vseeno. Naj imajo svoje veselje! Človek se mora vsemu prilagoditi".

Agata: "Agatax: "Ah, Friderik, on bi bil pač proti njim. (zase) Škoda, da ga ni pri meni!"

Župnik: "Vest vsakega človeka je samostojna: ali bolje, ravno vest dela človeka samostojnega. Zavzeti stališče, če ti nihče ne ugovarja, je lahko. V arcu pa imam vedno nekoga, ki zavzema svoje stališče, in ta ni isto kot ti".

Nürnberg: "Povsem sem vašega mnenja, gospod župnik. Dokler se vest ne oglasi, si vedno na pravem stališču". (odidejo).

Trenak: (stopi izza drevesa) "Prokleti protestanti. Počakajte! Poskrbel bom, da vas bo vrag vzel! (sliši korake) Brž na varno!" (se skrrije).

Koloman: (pridrsi, gre v kot, kjer so darila in izbira, potem sede na stopnico in vživa dobrote iz košarice)
"Kako so dobri moji verniki! Tale klobasica! Sam ta rogati bi je bil vesel. Pa ne tisti, ki sem ga prej pregal. Tisti bi bil z zeljem bolj zadovoljen".

Trenak: (skoči pred njega).

Koloman: (vrže košarico vstran, trepetaje) "Rotim Te, pusti me!" (hoče zbežati).

Trenak: (ga pograbi) "Nič se ne boj, nimam rogov....."

Koloman: (težko sope) "Hvala vam in Bogu! - Sem še mislil, da je oni....."

Trenak: "Poslušaj! Boš povedal po resnici, kar te bom vprašal?"

Koloman: "Še nikdar nisem lagal".

Trenak: "Torej? Prosil si me, da ti dam kako podporo za cerkev. Rad bom storil to. Nočem pa, da bi bil zadnji. Koliko so dali drugi, oziroma, kdo je še drugi kaj dal".

Koloman: (vesel) "Blagorodni gospod! Mnogi so dali, mnogo so dali." "Gospod župnik je dal dvesto goldinarjev."

Trenak: "No, dobro. Jaz bom dal še več. Tvoja pridiga me je ganila".

Koloman: "O, blagi, plemeniti gospod! Hvala vam!"

Trenak: "Pridi jutri po denar!"

Koloman: (pade na tla) "Hvala Bogu, Sinu Sv. Duhu! Hvala Materi Božji, ki vas je ganila". (vstane, vzame košaro in

odide). Lahko noč".

Trenak: (sede na stopnico izvleče beležnico) "Hehe . Tretje je torej gotovo: župnik in oče Agatin sta protestanta! Važno, zelo važno. (zapiše in spravlja beležnico)

Od zunaj: (je slišati žvižganje in v bližini popevko).

Trenak: (vstaneš kakor da bi šele prišel).

Lovro: (p. ide, popcvaje trči ob Trenaka) "Kdo pa si teslo?"

Trenak: "No, no, slabo vidiš".

Lovro: "V temi vedno, pa mi je žal, da sem trežil tebe, ki si pošten človek".

Trenak: "Kam pa greš".

Lovro: "Domov, ker sem pošten fant, ti pa menda nisi bil pri skakaški pridigi?"

Trenak: "Saj nisem prismojen".

Lovro: "ne bi bilo nič čudnega, saj je celo župnik bil. Srečal sem ga".

Trenak: "Ta je vsega zmožen" .

Lovro: "Ta še spovedovati ne zna".

Trenak: (vesel) "Kdo ti je to povedal? Sam še menda nisi bil pri spovedi"?

Lovro : "Doli v trgu sem zvedel, ona Katra Nürnbergerjeva, žena Caharije, ki je cerkveni ključar, mi je povedala. Pa babi ni dosti verjeti, veš, mesto kave vedno vino iz lončka srebaje. Ni čudno, če take kvasi".

Trenak: "Ha, dobro je (njemu) Seveda, seveda, če pije..... (čez čas pa naenkrat) Kje imaš pa svojo Anko?"

Lovro: "Veš, bolna je. Še Agate ne more več spremiti.

Trenak: "Kam?"

Lovro: "V trg, k teti bo nesla darila za god. Čez dva dni bo Sv. Katarina".

Trenak: "A, tako".

Lovro: "Z ženskami je križ."

Trenak: "Seveda je križ". Rekel si, da greš domov. Škoda, bi šla skupaj. Jaz grem v drugo stran."

Lovro: "Adijo!" (zauka).

Trenak: "Le vriskej, fantek, si že priden. He-he..... (vzame beležnico) Četrto, Agata bo šla na sv. Katarine dan v gtrg! He-he..... Še dva dni, pa bo moja..... (se smeji, kakor, da bi ga krči prijemali).

Od daleč: (fantovska pesem).

Z a v e s a.

T r e t j e d e j a n j e

Pozorišče: Soba v gradu Hastovcu.

Osebe: Margareta, Pankrac, Trenak, Katarina, Klara, Blaž, Agata.

Čas: večer.

Margareta: (piše pri pisalni mizi) "Pankrac, pokliči gospoda Trenaka!"

Pankrac: "Dobro, dobro. Opravim v redu, najboljšem redu, kakor je milostljivi po njeni blagi volji"(odšepa).

Margareta: (se jezi).

Trenak: (z globokimi, hlinjeno vdanimi pokloni) "Milostljiva grofica, vesel, dober večer!"

Margareta: (prijazno) "Sedite, gospod oskrbnik. Tule zraven mene".

Trenak: (sede)

Margareta: "V zadevi desetinskih pravic vas rabim. Na stvar samo se gotovo še spomnite. Stara je že. Od mojega moža teče."

Trenak: (vdano) "Milostljiva. Naravnost božja prevdanost je, da ste me poklicali. Skrajno nujno je, kajti gospod župnik Morenus se obnaša že tako, kot da vaša graščina, ki je zaščitnica šentlenarške cerkve, sploh ne bi prišla več v poštev".

Margareta: "Kdaj se je tako obnašal?"

Trenak: "Glejte, gospa, včeraj je prepovedal delavcem na pokopališču nadaljno delo, češ, da ne da izkopavati. Kako bomo pa zid naredili?"

Margareta: (se razburi) "Tako je tedaj cela zadeva. To je tisti župnik, kateremu je na dan umestitve skazal moj sin čast, da se je udeležil slavnostnega obeda?"

Trenak: "Da, da. Človek se lahko moti. Tudi jaz sem se. Sedaj ga docela poznam. Milostljiva, ne razburite se preveč! Gospod župnik drži s protestanti in skakači".

Margareta: "Kaj, s tistimi čarovniki? Ni mogoče".

Trenak: "Je mogoče, resnica je. Zvedel sem, da se je sinoči udeležil njihove službe božje".

Margareta: "Tega ne bi bila verjela. Da ni proti protestantom, sem si mislila, oni na štraleku je bil že od nekdaj in sad se pade daleč od drevesa. Tista copernica

je tudi tistega mišljenja, to je pač jasno!"

Trenak: "Da, premilostljiva gospa graščakinja. Pravi izraz ste rabili. Copernica je ta ženska v pravem pomenu besede".

Margareta: "Ali še kaj posebnega veste o njej, potem se jo naj zasleduje!"

Trenak: "Če mi dovolite, da govorim, tako moram, če se tudi tiče zadeva vašega milostljivega gospoda sina".

Margareta: "Kaj mojega sina Friderika?" V kakšni zvezi bi to bilo? Govorite vendar!"

Trenak: "Ta ženska iz Štraleka je morala z nekim posebnim gredstvom omamiti gospoda graščaka, kajti drugače ni mogoče, da bi se tako trdovratno ustavljal vašim modri ukrepom in se branil poročiti se z blago Zofijo iz Vurberga".

Margareta: "Tudi jaz sem tega mnenja".

Trenak: "Da, in sredstvo je moralo biti prav posebne vrste, da ji je obljubil mladi graščak v tej omanljenosti celo zakon".

Margareta: "Da, da vse to vem in verjamem, a ta obljuba se nikoli ne izpolni, za to bom že skrbela".

Trenak: "Premilostljiva gospa, težko mi je, a kot zvest služabnik ne smem molčati dalje".

Margareta: "Govorite, ne mučite me dalje". (se dvigne razburjena in stopi pred oskrbnika).

Trenak: "Hotel sem vam prizanesti s tem poročilom, a moram biti pokoren".

Margareta: (razdražena) "Kaj še veste? Brž!"

Trenak: (počasi) "Mladi gospod grašček se je že poročil z Agato". (gleda pozorno v Margareto).

Margareta: (za trenutek nepremično stoji, potem roke ji omanejo ob telo, začne se tresti in padati).

Trenak: (jo prestreže v padanju in položi v naslanjač).

Oba: (sta nekaj časa tiho).

Margareta: "Ali je to res? To vendar ni mogoče".

Trenak: "Sam, na lastne oči sem videl".

Margareta: (čez čas) "Vse to mi poveste šele sedaj, gospod oskrbnik?" (se dvigne in stopa po sobi).

Trenak: "Premilostljiva gospa graščakinja, vem, da zaslužim grajo. Ravnal sem tako samo iz usmiljenja do vas".

Margareta: "Verjamem vam. Saj vem, da ste mi zvesto udani in prenesla bom tudi to, nemaščevano ne sme ostati to ravnanje. Glede župnika Morenusa sestavite še danes obširno poročilo na škofa Brennerja. Kaj z ono žensko, kako ji priti do živega?"

Trenak: (se je razveselil) "Glede tega je moja skrb. Ravno prej ste rabili besedo :čarovnica. To je vendar najlepši dokaz, kar je storila Agata mlademu gospodu graščaku, da je copernica. Za copernice obstoja posebno kazensko postopanje, ki ga lahko uvedemo proti njej. Zato je potrebno, da se polastimo njene osebe in jo spravimo na varno. Potem naj se zagovarja pred sodnikom, da je nedolžna".

Margareta: (vesela) "Iz srca ste mi govorili, izvrstno ste mi pogodili. Naj se izvrši nad njo usoda, ki si jo je zaslužila. Uničila je srečo mojega sina in tudi mojo. Dam vam kot inoviteljica sodne oblasti Hrastovec vso moč, da postopate proti oni ženski v smislu postave. Kot obtožiteljica nastopim pri razpravi jaz sama".

Trenak: (vesel) "Zvesto hočem vse izpolniti " (poljubi graščakinji roko).

Margareta: (vstane in počasi odhaja).

Trenak: (ko je Margareta odšla, stopi k oknu) "Pankrac! Pokliči Blaža hlapca in pridita gor ". (piše).

Pankrac: "Dobro, dobro. V redu, vse v najlepšem redu".(zatrobi)

Blaž: (zunaj) "Kaj je Pankrac?"

Pankrac: "Milostljivi gospod oskrbnik naju želijo, pojdiva gor!" (prihajata).

Blaž: (ko sta prispela, nerodno). "Kaj bode izvolili zapovedati, milostni gospod oskrbnik?"

Trenak: "Vidva oba poslušajta! Tajna in važna stvar. Pojdita in zberita si nekaj hlapcev. Čakajte potem na glavnem potu iz Šent Ruperta v Sveti Lenart na prihod Agate iz Štraleka. Zgrabite jo, privedite v grad. Glejte, da vas nihče ne vidi".

Pankrac: "Dobro, dobro. V redu, vse v najboljšem redu".

Blaž: "Skrbeli bomo, da bomo vse tajno izvršili". (odideta).

Trenak: (se zareži) "Agata? Še malo, pa boš v mojih rokah. He-he" (sede k mizi in piše).

Katarina: (pride počasi, pismo drži v rokah, pijana je)

"Dobročko jutrice, dobri visoki gospod oskrbnik".

Trenak: (skoči veselo k njej) "Kaj bo novega, gospa Nürnberg-gerjeva? Kako sporočilo od gospoda soprega od Caharije, cerkvenega ključarja!"

Katarina: (mu moli roko, se nerodno smeje in skuša najti pravo besedo) "Preblagi gospod, ne bojo zamerili?"

Trenak: "Le povejte brž!"

Katarina: "Naš gospod župnik, saj veste --"

Trenak: "Nič ne vem: povejte, kaj je z gospodom župnikom?"

Katarina: "Ježeš na, taki so. Saj veste. Ājeclja) --so, so popro-ttesttant".

Trenak: (narejeno, se prime za glavo) "Ni mogoče. Ni mogoče!"

Katarina: "Ježeš. Ježeš. Saj sem vedela, da mi ne bojo oni verjeli. Naj berejo, kaj mi je moj mož napisal. On je ceraveni ključar".

Trenak: (vzame pismo in ga na hitro prebere; ob koncu se zgrozi) "To se mora kaznovati, seveda to se mora sporočiti škofu".

Katarina: "Hvaljen Bog, da so premilostni mogli razumeti. Sveti Duh jih je razsvetil".

Trenak: "Za pričo ste vi zapisani..... Vi veste dobro, da je župnik res protestant".

Katarina: "Na moji duši naj bo, če ni res. Pri spovedi sem bila, pa me niso znali spovedati. Trezna sem bila, nisem bila pijana. Saj nisem nikdar, tega greha me Bog vari!"

Trenak: "Dobro. Vse se bo dokazalo. Če je res, bo župnik hudo kažnovan."

Katarina: "Ježeš, na. Moj mož bo dobil kako medaljo, ker je prvi začel vso stvar".

Trenak: "Seveda, seveda."

Katarina: "Naj naredijo, visoki gospod oskrbnik, da bom še jaz dobila še jaz kako malo.... (se smeje) svetinji-co za tule "(kaže na prsa).

Trenak: "Seveda, brez dvoma".

Katarina: "Premilostni, sedaj je vse narejeno"?

Trenak: "Vse. Hvala vam, da ste prišli sem gor".

Katarina: (se skloni, da mu poljubi roko, pa se prevrže).

Trenak: (z razumevanjem) "Težka pot je sem gor do Hrastovca. Vas je zmučila". (ji pomaga vstati).

Katarina: "Saj ne bodo zamerili, dobri gospod oskrbnik, da sem pred njimi padla".

Trenak: "Nikakor. Gospoda lepo pozdravite in mu povejte, da se mu zahvaljujem".

Katarina: --"in da dobi malajo. Hvala lepa. Z Bogom". (odide)

Trenak: (sam) "O, ta reva pijana. He-he! Tole pismo! Ha-ha, kakor nalašč za našo stvar! "(gre k vratom) "Klara, Klara!"

Klara: "Kaj pa želiš, gospod oskrbnik?"

Trenak: "Pojdi in vprašaj gospo, če me lahko za trenutek sprejmejo."

Klara: (odhaša) "Tako!"

Trenak: (piše in se smeji).

Klara: (pride) "Gospa graščakinja pridejo sami k vam". (odide).

Trenak: "Veselo najdenje. (vzame beležnico) Oh, ko bi že lahko skoraj zapisal zadnje dejstvo: Agata je v mojih rokah in moja."

Margareta: (pride) "Gospod oskrbnik, kaj mi imate povedati?"

Trenak: "Gospa graščakinja. Hlapca sem že poslal, da ujamejo Agato. Katarina, žena cerkvenega ključarja je prinesla tožbo, ki jo je njen mož napisal. Kakor nalašč za našo stvar. Milostljiva lanko podpišete obtožnico".

Margareta: "Zadovoljna sem z vami. Trudite se. (bere obtožnico in jo podpiše) S prvim selom pošljete v Gradec".

Trenak: "Še ta teden bo šla". (ji poljubi roko).

Margareta: "Sodnijski zbor bo treba sklicati za obsodbo Agate. Glejte, da bodo sami zasneljivi!"

Trenak: "Že mislim tudi na to".

Margareta: "Prav. Tudi mučilno orodje naj bo pripravljeno". (pokima in odide).

Zunaj: (zatrobi rog):

Trenak: (se strese od veselja) "Zdaj, zdaj ljubica Agata! (skoči k oknu) Pankrac, gor jo privezi! (skače po sobi) Samo trideset stopnic še! Trideset sekund še! Nič več!"

Pankrac: (odpre vrata).

Blaž: (porine Agato naprej).

Agata: (je povezana, joče).

Pankrac: "Vse v redu, vse v najboljšem rodu".

Trenak: "Pojdita zdaj in počakajta na dvorišču, da vaju pokličem!"

Blaž in Pankrac: (odideta).

Trenak: "O, ne strašite se me gospodična Agata!"

Agata: "Ah, oskrbnik Trenak! (kakor bi hotela pasti).

Trenak: (jo položi v naslanjač).

Agata: "Ne mučite me gospod oskrbnik, trpim itak dovolj. Povejte mi, zakaj sem tukaj, kaj sem zakrivila?"

Trenak: "O tem, mislim, mi ni treba govoriti. Vi sami dobro veste, kaj imate na vesti".

Agata: "Ne čutim nobene krivde".

Trenak: "To pravi vsak. Po nedolžnem še nikogar niso prignali sem".

Agata: "Vi me trpinčite, gospod oskrbnik. (zakriči) Tako se vi maščujete nad menoj, sedaj vem za vzrok vašega postopanja".

Trenak: (mirno) "Motite se gospodična, hočem pozabiti, kako ste me žalili. Nisem se prišel maščevati, temveč, da vas rešim".

Agata: (se je razveselila) "Rešite? Ali res? Vi, gospod oskrbnik? (čez čas) Pa kako?"

Trenak: (se ji približa) "To je čisto lahko gospodična Agata".

Agata: (zre hrepeneče vanj).

Trenak: "Bodite mirni, gospodična, vse vam razložim in v vaših rokah je, če hočete biti rešeni".

Agata: (nestrpano) "O, govorite vendar".

Trenak: (počasi s povdarki) "Gospa graščakinja je zaznala, da se je Ivan Friderik Herberstein zaljubil v vas. Protivila se je temu, abilo je zastoj.; ni poslušal njene pametne nasvete. Omamljen je bil od ljubezni do vas in se odločil, da sklene z vami zakon, kar se je tudi zgodilo. To sami veste".

Agata: (omahne) "Zdaj vem, da sem izgubljena!"

Trenak: (v upanju) "Ne obupajte, hočem vam pomagati. -Graščakinja noče verjeti, da se je zaljubil mladi graščak v vas iz naravnega čuta. Pri tem so morale sodelovati tajne čarovniške sile".

Agata: (prestrašena) "Kaj govorite? Jaz --čarovnica?"

Trenak: (jasno) "Da. Gospa veruje v to, da ste se zvezala s hudim duhom, da vam je ta dal sredstvo, s katerim ste omamili mladega graščaka, da je postal slep za vse, kar je graščakinja hotela".

Agata: "O, grozno! To je satanska iznajdba. Jaz -čarovnica? Friderik naj govori!" Oh ve, da sem nedolžna!"

Trenak: "To ni več mogoče! "

Agata: (s temno slutnjo) "Zakaj, zakaj ni mogoče?"

Trenak: (po premisleku) "Friderika ni več med živimi".

Agata: "O, moj Bog. Torej je res, kar mi pravi slutnja! (joče, potem). Je to resnica? Imate dokaze?"

Trenak: (zopet pomisli) "Da. Seveda. Poročilo smo dobili, da je bil težko ranjen in obležal na bojišču. Ha. Čudno da vi nimate nobenega glasu od njega; menda vas ni tako močno ljubil".

Agata: (s krikom) "To ni mogoče. Moj Friderik mrtev? Najhujši udarec, Zda jsem sama, brez pomoči. V rokah graščakinje, ki se hoče hoče maščevati nad mano".

Trenak: "Njena osveta vas ne zadene, če----"

Agata: "Kaj naj storim?"

Trenak: "--- Prosim vas zato, pazite; prosim vas zato, za kar sem vas že enkrat prosil: postanite moja žena, -če ne--"

Agata: "Moj Bog! To moram slišati? Naj bi prelomila Frideriku zvestobo?"

Trenak: "Njega ni več med živimi. Prosta ste!"

Agata: "Nikdar ne bom, ker nočem biti. Zvesta ostanem Frideriku na večno!"

Trenak: (rezko) "Odločite svojo usodo.-----"

Agata: (vstane, kakor bi prisegla) "Čuj me Bog! - Moj Friderik, tvoja sem do smrti!"

Trenak: (jezen povzdigne glas) "Torej sem odslej sodnik, ne več prijatelj".-----

Agata: (zaihti in pade).

Trenak: (pri oknu) "Halo, Pankrac, ih Blaž! (se obrne in še enkrat pove) "Gospodična Agata, hočete?"

Agata: (kriči) "Nikdar, nikdar!"

Trenak: "Hudič!!" (se sede v naslonjač in izbuli oči)

Od zunaj: (je slišati korake prihajajočih).

Z a v e s a

Č e t r t o d e j a n j e .

Pozorišče: Sodna dvorana na gradu Hrastovcu.

Osobe: Pankrac, Trenak, Haller in pomočnika, prisedniki, Margareta, Pernahrd, Agata, Putan, priče.

Čas: popoldan.

) Na častnem sedežu sedi Margareta. Za črno pogrnjeno mizo sedi na sredi Trenak, kot krvni sodnik, na njegovi levi zagovornik Pernahrd, na desni in levi prisedniki, ki jih naj bo vsaj do pet, lahko devet. Krvnik Haller in njegova pomočnika imajo svoje mesto na nasprotni strani. Zatožna klop naj bo v bližini občinstva. Nekaj prič naj bo na stopnišču, ki vodi na oder. Nekje sredi odra naj bo majhna, zeleno pogrnjena mizica s svečami in križem. Ko se zavesa dvigne, se obravnava še ni začela. Pankrac pripravlja.

Pankrac: (hodi šepaje od predmeta do predmeta in pripravlja, povsod govori z znanim glasom) "Dobro, dobro. V redu vse v najboljšem redu".

Trenak: "Pankrac, je vse v redu pripravljeno?"

Pankrac: "Milostni gospod, dobro, dobro. Vse v najboljšem redu".

Trenak: "Pojdi sedaj na dvorišče in pokliči prisednike! Reci jim, da lahko zasedejo svoja mesta!"

Pankrac: (odšepa). "Dobro". Vse v redu, v najboljšem redu".

Trenak: (se za hip zagleda v tla, nato) "Zgubljena je moja igra. Sam sem že izrekel sodbo, nad ono, ki jo tako ljubim". (ko sliši korake se zave).

Prisedniki: (vstopijo; se skušajo dostojan/prikloniti):

Trenak: (jim odkaže prostore; Pankracu) "Pankrac, pojdi in prinesi še knjigo, pero in akte!"

Pankrac: "Dobro, dobro. V redu, vse v najboljšem redu."

Haller in pomočnika: (vstopijo se prilonijo in obstoje pri vratih)

Trenak: "Tam je vaše mesto".

Haller: "Vemo, gospod oskrbnik" (odloži sabljo v kot).

Priče: (vstopijo) "Dober dan!"

Trenak: "Tja se postavite".

Priče: (odidejo na svoje mesto, šepčejo med seboj).

Pankrac: (se vrne) "Gospod oskrbnik, tu je knjiga. V redu, vse v najboljšem redu". (položi knjigo na mizo, pero,

črnilo, itd.)

Trenak: "Pojdi in poglej, če je g. Pernhard zunaj! Pripelji ga!"

Pankrac: "Dobro, dobro. V redu, vse v najboljšem redu."

Margareta: (pride s slovestnim korakom; se postavi sredi dvorane)..

Vsi: (se ji priklonijo).

Pankrac in Pernhard: (vstopita).

Pernhard: (stopi k Margareti in ji poljubi roko. Potem gre na svoje mesto).

Pankrac: (odide in zunaj trikrat na dolgo zatrobi. Ura bje pet popoldan. Grajski zvonovi zazvone; vrne se in stopi ob vhodu, ves sključen).

Margareta: (začne razpravo) "V božjem imenu začnimo! Gospod krvni sodnik, preberite obtožnico!"

Trenak: (bere s tresočim glasom) "Agata, plemenita Nürnberger je obdolžena čarovnije. Obtožiteljica je Margareta Herberstein, graščakinja v Hrastovcu. Obtožena je, da je z nekim posebnim čarovnim sredstvom omamila Ivana Friderika Herbersteina, tako, da ji je obljubil zakon in se v resnici, vključ odsvetu matere, ž njo tajno poročil. Dalje-----"

Margareta: "Dovolj! Naj privedejo Agato. Ostali sedimo!"

Vsi: (se vsedejo).

Haller in pomočnika: (odidejo in privedejo Agato).

Agata: (je v belo, dolgo haljo oblečena; lase ima spuščene; bleda je in zre v tla, ko seda na zatožno klop).

Margareta: (Trenaku) "Začnite z zadnjim zaslišavanjem! (s posebnim naglasom) Pa brez odlašanja!"-----

Trenak: (Pankracu) "Pisar naj zasede svoje mesto!"

Pisar: (vstopi, se pokloni Margareti in sede ob stran glavne mize ter ves čas piše)

Trenak: "Vprašam vas Agata pl. Nürnberger, če veste, zakaj ste na zatožni klopi?"

Agata: (kakor da bi se vzdramila) "Ne vem."

Trenak: "Torej ne veste. Ali znate čarati?"

Agata: "Ne!"

Trenak: "Znate koga oprostiti iz šarovništva?"

Agata: "Niman te moči".

Trenak: "Ste bili kedaj na Preski gori nad Črnim jarkom, kjer se navadno sestajajo copernice z zlodejem?"

Agata: "Nikdar".

Trenak: "Ali ste pripravljali s pomočjo hudega duha kako tekočino, ki ima čarovniško moč?"

Agata: "O tem še slišala nisem".

Trenak: "Vi ste omamili s tem sredstvom Ivana Frideriha Herbersteina, da je odklonil zaroko z bogato graščakinjo Zofijo iz Vuberga in ste ga napravili neposlušnega napram svoji materi, graščakinji Margareti Herberstein z namenom, da vas poroči?"

Agata: (vstane naglo, da zavone verige na rokah, s čistim glasom) "To sredstvo je bila čista nedolžna ljubezen, ki je vzplamtela v najinih srcih in ki je od nebeškega stvarnika položena v človeško ~~terak~~ dušo".

V dvorani molk, le pisarjevo pero škriplje.

Margareta: "Gospod krvni sodnik, čemu prekinjate?" (ostro)
Vodite vendar dalje!"

Trenak: (z dvignjenim glasom) "Agata pl. Nürnberger! Opozarjam vas, da priznate vse, ker drugače moram seči po železnem orodju, ki bi izsililo priznanje".

Agata: (prebledi, z dvignjenimi rokami) "Kar sem govorila je resnica, to mi je priča Bog, ki mi je dal ta čut, da je krivično, kar je nasilno. Sodba pade nazaj na vas.--

V dvorani molk, samo verige rožljajo, ko Agata sede.

Margareta: "Gospod Trenak! Čemu že zopet prekinjate? Začnite z drugim delom, morda bo tisto priznala".

Trenak: (se strese in začne jecljaje) "Ne samo ta --- zlo---

Margareta: (ostro) "Sama bom govorila. Ne samo ta zločin, še hujšega ima na vesti ta čaravnica. Ker ni mogla zakriti sadu svoje prepovedane ljubezni, je celodete, ki ga je porodila tu v ječi, umorila, z namenom, da si pripravi iz njega sredstvo, ki ji pomaga pobegniti. Zsluži torej tudi radi tega smrt z obglavljenjem".

Agata: (z nedolžnim glasom) "Nedolžna sem!"

Margareta: "Morilka si. Nindo ti ne verjame. Hotela si odstraniti sledove svojega ravnanja, a slučaj je hotel, da nisi mogla skriti mrtvega deteta."

Agata: "Bog mi je priča, da ni res. Dete sem porodila mrtvo".

Margareta: "Ne onečaščaj božjega imena. Gospod sodnik postopajte po postavi! Če ne prizna, na orodje z njo!"

Trenak: "Priznajte, sicer---

Agata: (dvigne desnico) "Bog, moja duša je mirna, in nimam ničesar na vesti".

Trenak: "Torej tajite?"

Agata: "Kar sem rekla, pri tem ostanem".

V dvorani za trenutek molk, samo Trenak težko sope.

Trenak: (s težavo) "Haller na mučilnico z njo!"

Haller in pomočnika : (jo zgrabijo).

Agata: (plane kvišku) "Ne pustim, da bi se me dotaknili, vem, da me hočete prisiliti do priznanja. Graščakinja Herberstein, tega užitka vam ne privoščim, vi hočete mojo smrt. Ni rešitve več za me. Zato pa -priznam vse!"

Trenak: (naglo) "Pustite jo, hoče priznati".

Agata: (stoji sredi dvorane, obrnjena k sodniku).

Trenak: "Ali priznate, da ste zvezani z zlodijem?"

Agata: (z nasmehom) "Da, on je moj zaveznik. Odrekla sem se Bogu in svojo lastno krvjo zapisala dušo hudobnemu duhu. Zato mi je dal tekočino, ki sem jodala piti Ivanu Frederiku, da mu je zamrl čut ljubezni do matere, da je ljubil samo mene".

Vsi: (se zganejo).

Pernhard: (razburjen se prime za glavo, se dvigne) "Agata, pomislite kaj govorite. Vi ste zmedeni".

Margareta: (rezko) "Tako daleč ne sega pravica zagovornika. Nimate pravice na tak način vplivati na obtoženo žensko".

V dvorani nastane nemir.

Margareta: (se dvigne, pogleda srepo po dvorani, potem) "Na - daljujete z vprašanjem, gospod oskrbnik".

Trenak: "Kje ste se sestajali z zlodijem?"

Agata: "Na Preski gori nad Črno jamo. Vse copernice smo se sešle na mlado soboto zvečer. Ha-ha! Zlodij je prišel v podobi zalega mladeniča z dolgimi lasmi. Na glavi je imel zelen klobuk z velikim rdečim peresom, na nogah je nosil škornje z ostrogami. Zavijal se je v črn plašč ki je bil znotraj krvavo rdeč".

Trenak: "Kako ste prišla na to mesto, kjer se vendar križajo pota in hodijo ljudje tam mimo".

Agata: (pripoveduje s smehom) "Vzela sem burkle, s katerimi je dekla postavljala piskre v peč, jih namazala z mazilom napravljenim iz mesa umrlih, nekrščenih otrok, in pomazanim

z beljakom jajca črne kure, ki ga ni mogla zvaliti. Burkle so dobile perje in dvignila sem se skozi okno, ter zletela čez gozdove in bila v trenutku na vrhu hriba.

Margareta: "Vidite, to je najlepši dokaz, da je svoje dete zaradi tega umorila, da bi iz njega napravila mazilo, ki bi ji pomagalo pobegniti. To me še bolj potrjuje v sklepu, da vzdržujem obtožbo zaradi detomora".

Trenak: "Kaj ste počenjali na Preski gori?"

Agata: "Zlodej je imel več mladih spremljevalcev, ki so piskali na piščalke in udarjali na boben. Vrag je plesal z nami, da nismo čutile tal. Ko smo bile utrujene, smo se vsedle po trati in pile vino, ki smo ga pričarale iz hrastovških kleti. Pripeljali so ga črni kozli na žarečem vozu po zraku na hrib".

Pernhard: (zakliče) "To ni mogoče. Pamet se ji je zračila. Ne mučite je, saj ne ve, kaj govori".

Margareta: "Ni res. Popolnoma se zaveda tega, kar govori".

Trenak: "Kako znamenje vam je dal zlodej?"

Agata: "Tega ne vem".

Margareta: "Krvnik, pogledj, kje ima znamenje?"

Haller: (se ji približa). Tukaj je znamenje. Črna pika na tilniku".

Margareta: (zmagovito) "Nič več ji ne pomaga. Tu je jasen dokaz. Kaj je z detomorom? Boš tajila?"

Agata: "Povedala sem že, da tega zločina nisem zmožna".

Pernhard: "Mogočna gospa, uvidite, da to nežno bitje ni zmožno storiti takšen zločin".

Margareta: "Gospod Pernhard! Vi ste vendar moj podložnik in trški sodnik. Ne drznite si delati očitkov meni?"

Trenak: "Agata pl. Nürnberger! Slišali ste obtožbo. Odgovorite na to!"

Pernhard: "Agata, če ste nedolžna, nikar ne priznajte!"

Margareta: "Gospod Pernhard! Povedala sem va vendar že: če ne prizna, jo čaka trlica".

Agata: (se strese po vsem telesu) "Da, morilka sem, ker tako hoče graščakinja. Saj vem, da sem že sojena!"

Margareta: (vstane in pogleda zmagošlavno po vseh) "Ste slišali? Vse je priznala. Gospod sodnik stvar je zrela za sodbo".

Trenak: (odpre debelo knjigo in bere) "Prisédniki imajo dolžnost

in pravico, da se izjavijo o krivdi obdolženke".

Agata: (se približa k mizi in se zagleda v Trenaka).

Trenak: (se strese) Agata pl. Nürnberger, vprašam vas, ali se priznate krivim vsega tega, česar vas je graščakinja obdolžila?"

Agata: (med glasnim ihtenjem skloni glavo in se zgrudi nezavestna na tla).

Margareta: "Dobro igra svojo vlogo. Da bi premotila sodnika ter priče in prisednike, joče in tuli. Nič ne bo pomagalo. Priznala je vse, sodbo zahtevam".

Pernhard: (skoči k Agati in ji pomaga na noge; nato) "Mogočna gospa, mislim, da smem sedaj začeti zagovor!"

Margareta: "Ves čas ste motili obravnavo. Mislim, da ste vse povedali, kar morete. Obsodbo zahtevam".

Haller: (stopi k Agati in jo odvede).

Trenak: "Prisedniki? Prečital sem vam paragraf o vaši dolžnosti. Po vesti se izrazite ali je kriva ali ni kriva?"

V dvorani nekaj časa molk.

Margareta: (stoji in ostro gleda prisednike)

Prisedniki: (čez čas, počasi izjavljajo eden za drugim) "Kriva!"

Trenak: (bere nekaj časa iz knjige, nato) "Pankrac, daj znamenje!"

Pankrac: (odide; zatrobi na dolgo in pozvoni).

Haller: (privede Agato).

Trenak: (se dvigne, strese se; z raskavim glasom bere sodbo) "Deželska sodnija gosposčine Hrastovec obsoja Agato pl. Nürnberger radi copernije in detomora na smrt ~~ob~~ z obglavljenjem. Truplo se ima potem sežgati. (s padajočim, vedno tišjim glasom) Na dan Sv. Lucije v letu gospodovem 1999 na gradu Hrastovcu. (se zagleda v pergament in ga spusti na tla).

Agata: (je poslušala mirna, sede na zatožno klop).

Margareta: (jo pogleda z zažalostvom in odide).

Vsi: (odhajajo).

~~Pa~~ Trenak: (ko odhaja) "Pankrac, privedi v dvorano gospoda Štefana Putana, vikarja iz Šent. Ruperta".

Pankrac: "Dobro, dobro. V redu, vse v najboljšem redu".

V dvorani: (Agata sedi na zatožni klopi. Krvnik in pomočnika v kotu).

Putan: (vstopi, gre k Agati; sede zraven nje in poboža po glavi) "Revica, nikar ne bodi preveč žalostna".

Agata: (se zagleda vanj z milim nasmehom).

Putan: (pokaže krvniku, naj se odstrani. Agati) "Potolaži se, saj vem, da veruješ v nebesa".

Agata: "Gospod, vi veste, da verujem. Če ne, bi ne mogla trpeti vseh krivic, ki so jih storili na meni".

Putan: "Nekaj ti bom povedal. Če bi bila vesela, bi se prestrašila te novice. Zdaj se je ne boš. Tvoj oče je umrl".

Agata: (se vesela nasmeji) "Hvala Bogu! Kmalu se snideva. Gospod ali veste, če je Friderik res mrtev?"

Putan: "Tega ne vem. Če je, ga boš našla v nebesih".

Agata: "Oh, kako se veselim tega svidenja. Ko nisva smela biti na zemlji združena v sreči, pa bova v nebesih."

Putan: "Agata, vem, da si bila vedno dobra, pa vendar, ali mi kmaš morda kaj povedati?"

Agata: (premišlja) "Samo to, da odpuščam vsem -vse!"

Putan: "Vedel sem, da jim boš odpustila. Strast jih je zaslepila. Boš molila zanje?"

Agata: "Bom. Tudi za vas, za vse bom molila".

Putan: (vzame iz žepa križec) "Vzami to znamenje trpljenja. Z njim romaj v nebesa! Saj si mnogo pretrpela".

Agata: (vzame križec in ga poljubi) "Bog vamplačaj!"

Margareta: (pridivja) "Gospod Putan, mislim, da že lahko končate".

Putan: (mrdra "Seveda, sploh bi me ne bilo treba. (Agati) "Zbogom dete! Pozdravi poznane nebeščane!"

Agata: (se ga oklene in joče) "Z Bogom".

Putan: (odide).

Krvnik, pomagača in Pankrac: (vstopijo).

Pankrac: (vzame križ)

Krvnik: (meč)

Pomagača: (primeta Agato)

Vsi: (odhajajo).

Margareta: (zlobno) "No, Agata! Friderika pozdravi!" Ha-ha".

Agata: (mirna, visoko zravnan) "Odpuščam vam in vsem tem, ker ne veste, kaj delate".

Vsi: (odidejo).

Od zunaj: Grajski zvonovi zvone mrtvaško. Rog tuli. Množice šume in jočejo).

Margareta: (je stopila k oknu) "Oh, komaj čakam, da zagledam plamen, ki objamejo telo te grešnice".

Trenak: (vstopi omahuje; je ne opazi) "Moj Bog, kaj sem storil?"

Njo, ki sem jo ljubil, sem spravil na grmado". (joče in pada, da se zvrne).

Margareta: (skoči k njemu) "No, No! Ne cmeri se kot mlad fantek, v prvi ljubezni".

Trenak: (proti njej) "Vi, vi ste-----"

Od zunaj: (krik)

Margareta: (razburjena) "Kaj je to?" (skoči k oknu).

Od zunaj: (močen glas) "Ne pustim, telo pripada zemlji".

Množica: "Tako je. Smrt grofici!"

Margareta: (še bolj razburjena) "Kaj se je zgodilo? Trenak pojdite pogledat!"

Trenak: "Ne grem. Ljudje so razburjeni".

Margareta: "Bojazljivec! Kaj je to? Hrup vedno bolj narašča? Zakaj ne zažgo?"

Od zunaj: (koraki se bližajo in v dalji krik).

Pankrac, Blaž, Haller in pomočnika: (pribeže).

Haller: "Gosp, župnik ne da trupla sežgati. Grob kopljejo in jo hočejo pokopati".

Margareta: "To morate preprečiti".

Haller: "Ni mogoče. Cela množica ljudi je na njegovi strani".

Margareta: (brez moči) "Potem-----!?!?"

Od zunaj: (župnikov glas) "Misere mei deus....." (zvoni od fare v Sv. Lenartu).

Vsi: (oneme za hip).

Z a v e s a.

P e t o d e j a n j e

Pozorišče: Soba na gradu Hrastovcu.

Osebe: Klara, Margareta, Trenak, Friderik.

Čas: večer.

Blaž: (sedi na koncu mize in kadi pipo). "Klara!"

Klara: (lika na mizi) "Kaj že spet hočeš?"

Blaž: (se smeji) "Niš. Potegnili sem te."

Klara: (se namrdne) "Ti me boš še klical, pa se ti ne bom oglasila".

Blaž: "Nič ne bodi huda stara! (zazeha).

Klara: "Kje si pa sinoči bil, da zdaj zehaš na široko, kakor bi me hotel pojesti".

Blaž: "Saj bi te, če bi te malo manj bilo. Ono pa nisi prav rekla, da ^{pre}zato zeham, da sem premalo spal. Ravno narobe bo res: dolgo sem spal in ležal."

Klara: "O, ti lenuhar! Zdaj ti gre dobro, odkar onega Trenaka ni več."

Blaž: "Vidiš Klara, ravno to sem ti hotel povedati. Zdaj se spomnim. Danes sem ga videl na grobu od one Agate".

Klara: "Res? Menda lažeš?"

Blaž: "Hudirja, kaj bi pa imel od tega, da bi se lagal?!"

Klara: "Torej res? Kakšen pa je zdaj?"

Blaž: "Bolj suh, neobrit in slabo oblečen. Bog ve, kod se potepa".

Klara: "Tu je bil pa takšen gospod".

Blaž: "Ti ne veš, zakaj se je spreobrnil. Veš tisto Agato je imel rad, pa jo je sam na smrt obsodil".

Klara: "Sem slišala. Ona je bila že poročena z gospodom Friderikom."

Blaž: "Naša gospa nič ne ve, kje je njen sin, jaz pa vem".

Klara: "Beži no, kakor boš ti vedel".

Blaž: "Vem, če rečem. Gospod vikar so mi povedali. Niti misliti si ne moreš! pri patrih je-----"

Klara: "To ti pa ne verjamem, četudi se na glavo postaviš. Ta je bosa. Ali lažeš ti, ali so te pa gospod vikar-----"

Blaž: "Pri moj Dunaj, Klara, ali si sitna. Jaz da bi lagal? Še nikdar nisem, če bi gospod vikar komu tako za šalo rekli.....?"

- Klara: "Tako bo najbrž. Neumni bi bil^o gospod Friderik, če bi šli k patrom samo radi te Agate. No, lepa je že bila, drugega pa ni bilo nič posebnega na njej".
- Blaž: "ti, Klara, jaz pa mislim drugače. Radi ljubezni lahko še človek smrt stori. Če so šli gospod Friderik radi Agatine smrti k patrom, ni nič čudnega. Jaz grem tudi, če me ti nočeš".-
- Klara: "Kar pojdi, kar jutri. Tebe še vzeti ne bodo hoteli, pa boš rad nazaj prišel".
- Blaž: "Saj to sam vem, zato pa je škoda zastonjskega pota. Bova rajši šla k župniku, da naju zvežejo".
- Klara: "H kakšnemu župniku, če ga pa nimamo! Oni gospod Morenus so morali bežati, ker so gospa tako zahtevali. Ljudje so pravili, da so protestant".
- Blaž: "Še boljše, da ga ni več. "isti naju ne bi prav zvezal. Od zunaj: (koraki).
- Klara: "Beži , Blaž, gospa gre" .
- Blaž: (skoči z mize) "Menda jo že zopet straši".
- Klara: "Beži, Beži! Pojdi!"
- Margareta: (sključena, govori piskajoče) "Klara, daj mi moj rožni venec".
- Klara: "Takoj, milostljiva gospa". (gre ponj).
- Blaž: (se neopažen izgubi).
- Klara: (prinese) "Tukaj je."
- Margareta: (sede v naslonjač in začne polglasno moliti).
- Klara: (lika dalje).
- Zunaj: (fantje na vasi pojo kako veselo).
- Margareta: (nastavlja uho). "Kdo pa kriči zunaj?".
- Klara: "Nihče ne kriči. Fantje pojejo na vasi".
- Margareta: "Ti ne slišiš prav. Meni se le zdi, da je kričanje".
- Klara: "Ni ne, kaj ne slišite, da poje naš hlapec čez?"
(vzame kup perila in hoče oditi).
- Margareta: "Klara. Upihni luč!"
- Klara: (upihne in gre).
- Margareta: (Moli polglasno nekaj časa; zunaj postaja pesem vedno tišja, naenkrat zagrmí; Margareta skoči pokoncu)
"Bežite, pustite me, grde pošasti, kaj se silite k meni? (zunaj še hujše zagrmí in se zabliska; Margareta se strese od strahu) Duhovi, ki hodite tu po gradu, - bežite od mene! Ha- ha, zdaj te poznam,

ti si, ki siliš k meni - Agata -, ah, zgini, ne morem gledati tvojega obraza, kako si blede, upadla, in kažeš mi svoj beli vrat, in široka rana zeva, iz nje teče kri. Mrtvo dete nosiš na rokah ter ga prožiš meni in kličeš: glej tvoja kri, ki si ga umorila, pa mene dolžiš - prokleta bodi, iz maščevanja si tostorila!

- Ha, beži, prikazen, kri teče - kri. Ne morem je videti one glave, ki leži na tleh, strašno me gledajo umirajoče oči, proč, proč od tod--! (graščakinja beži v drugi kot; zgrabi stol in ga drži v rokah)

Kaj se dviga tam iz onega kota? - Črna pošast me gleda. Vedno večja in večja postaja. Rdeče me strašno gledajo. Proč pošast, zgini, kaj iščeš tukaj? Ah, sedaj steguješ roke proti meni, ti nimaš pravice do mene, a ti se zaničljivo režiš, moja morilka si, dam obračuna je prišel -- glej jo krvavo glavo, ti si jo dala odsekati, sedaj si v mojih rokah, ha zdaj te poznam, vrag si!-- Ha --držiš me, vlečeš naprej - izpusti! (vrže stol v kot in se skrije za naslanjač; strašem grom in blisk. Margareta skoči pokoncu, poslušne)

Trenak: (od zunaj z Agatinega groba) "Moj, Bog, kako trpim, Agata, odpusti!--"

Margareta: "Kdo kliče Agato? Čigav glas je to?!"

Klara: (pred vrati) "Milotljiva so notri".

Fridrik: (kot frančiškan vstopi).

Margareta: "Jezus! Pusti me zlodej --oj!... (pade)."

Od zunaj: (istočasno grom, blisk in strel).

Fridrik: (ostrmi, poklekne ob water, poslušne k njej, ostrmi, čez čas) "Mrtva! Nisem se prišel maščevati, temveč odpuščati (proseče) Requiem aeternam dona ei Domine in večna luč naj ji sveti!!-----"

Od zunaj: (istočasno blisk in.....).

Z a v e s a

!!!!!! K O N E C !!!!!!!